

Målnummer: B1137-82 **Avdelning:**
Domsnummer: DB12-83
Avgörandedatum: 1983-05-19
Rubrik: Grov oaktsamhet i skattebrottslagens mening?
Lagrum: 5 § skattebrottslagen (1971:69)
Rättsfall:

REFERAT

Allmän åklagare yrkade vid Nacka TR ansvar å M.J, född 1946, enligt 5 § skattebrottslagen för vårdslös skatteuppgift enligt följande: M.J. har i sin år 1978 till taxeringsnämnden i Nacka ingivna allmänna självdeklaration av grov oaktsamhet underlåtit att upptaga i samband med försäljning av andel i bostadsrättsförening erhållen vinst 22 790 kr, vilket medfört att skatt påförts med omkring 12 100 kr för lågt belopp. Debiteringslängden har undertecknats d 27 nov 1978.

TR:n {nämnden} anförde i dom d 23 juni 1982:

Domskäl. M.J. har vitsordat de faktiska omständigheterna. Hon har bestritt ansvar när hon inte varit oaktsam och det inte heller har rört sig om betydande belopp. Hon har i vart fall inte varit grovt oaktsam.

M.J. har närmare hörd uppgivit i huvudsak följande: Sedan hon d 16 okt 1975 köpt bostadsrätten sålde hon den i sept 1977. Familjen hade blivit större och man hade hittat ett radhus som man köpt i samband med lägenhetsförsäljningen. Deklarationen gjordes i febr månad 1978. Hon har själv aldrig deklarerat; hon har inte förstått hur man gör och har inte heller kunnat lära sig det. Hennes man skötte även det året hennes deklaration. Före äktenskapet hade släktingar eller goda vänner hjälpt henne med den. Hon minns att deklarationen år 1978 enligt mannen hade varit extra besvärlig med tanke på att redovisningen av radhuset då också skulle ske. Varken hon själv eller hennes man hade en tanke på att försäljningen av lägenheten hade bort deklarerats och vinsten upptas till beskattning. Hon kände inte heller till att om hon hade väntat med försäljningen ytterligare en månad så skulle bara 75 % av vinsten tas till beskattning. Detta har hon erfarit senare. Det var visserligen riktigt att lägenheten för ett av innehavsåren hade tagits upp i deklarationen - detta har hon kontrollerat senare - men det året hade en kusin hjälpt henne att deklarerat. För att klara av alla extra avgifter för lägenheten tvingades familjen att sälja sin fritidsfastighet. - Hon har alltså inte gjort annat beträffande den aktuella deklarationen än att hon undertecknat den med sitt namn.

Visserligen framgår av utredningen, att M.J. underlåtit att ta upp vinsten vid försäljningen av den ifrågavarande lägenheten i sin deklaration för inkomståret 1977. Även om hon vid deklarationens undertecknande och ingivande får anses ha förfarit oaktsamt genom att ej bättre kontrollera eller låta kontrollera deklarationens innehåll, kan hennes oaktsamhet inte anses vara grov i skattebrottslagens mening. Åtalet skall därför lämnas utan bifall.

Domslut. Åtalet ogillas.

Ordföranden, rådmannen Peterson, var av skiljaktig mening och anförde: Av M.J:s egna uppgifter framgår att hon varit klart medveten om sin bristande kunskap om deklarationens upprättande. Med denna insikt borde hon ha vidtagit någon åtgärd, innebärande att deklarationens innehåll kontrollerades av någon med bättre insikt om vad en deklaration skall innehålla än vad hon själv eller hennes man besatt. Genom att utan vidare godtaga och efter undertecknande inge den upprättade deklarationen finner jag M.J. ha förfarit grovt oaktsamt i skattebrottslagens mening. På grund härav och då gärningen måste anses ha berört betydande belopp är M.J. förfallen till ansvar för vårdslös skatteuppgift. Påföljden bör bestämmas till böter, varvid de särskilda omständigheterna bör beaktas. Jag dömer alltså M.J. för vårdslös skatteuppgift till 40 dagsböter å 20 kr.

Åklagaren fullföljde talan i Svea HovR och yrkade bifall till åtalet.

M.J. bestred ändring.

HovR:n (hovrättslagmannen Blom, hovrättsråden Linder och Svanström, referent, samt nämndemännen Sandberg och Westerdahl) anförde i dom d 19 nov 1982:

Domskäl. M.J. har hörts på nytt i HovR:n. Hon har därvid berättat i huvudsaklig överensstämmelse med sina vid TR:n lämnade uppgifter, dock med följande tillägg: Sedan hennes man upprättat deklarationen gick hon igenom den och kontrollerade siffrorna. Lägenheten fanns inte alls i deras medvetande. Deklarationen skulle därför fått samma innehåll om de anlitat expert för att upprätta deklarationen. Inte heller i sådant fall hade de nämligen tänkt på att realisationsvinsten kunde vara beskattningsbar och därför skulle de inte heller för en eventuellt anlita expert ha berättat om den inkomst de haft av försäljningen av lägenheten. Om de misstänkt att realisationsvinsten var beskattningsbar hade hennes man säkerligen kontaktat skattemyndigheten och förhört sig om hur han skulle förfara. Det brukade han nämligen alltid göra, när han var osäker om hur han skulle göra. - Hon är till yrket kontorist. Maken utför produktkontrollarbeten.

Det åligger skattskyldig att vid upprättandet av sin självdeklaration företaga en noggrann genomgång av sina inkomster under det beskattningsår som deklarationen avser och att därvid anlita det material som han enligt 20 § taxeringslagen har att bevara som underlag för deklarationen. Av vad M.J. uppgivit rörande omständigheterna kring tillkomsten av den nu ifrågavarande deklarationen framgår att hon brustit i sitt sagda åliggande. På grund härav finner HovR:n att hon ådagalagt oaktsamhet vid deklarationens upprättande.

För att M.J:s oaktsamhet skall medföra ansvar fordras enligt 5 § skattebrottslagen att oaktsamheten är att bedöma som grov. I frågan huruvida så är förhållandet gör HovR:n följande bedömning.

Skattebrottslagen trädde i kraft d 1 Jan 1972 och avlöste skattestrafflagen (1943:313). I 2 § sistnämnda lag stadgades straff för vårdslös deklaration för den som av grov oaktsamhet lämnat oriktig uppgift ägnad att leda till frihet från skatt eller till för låg sådan. Oktat kravet på att oaktsamheten skulle vara grov kom stadgandet i rättspraxis att tillämpas så, att mycket stränga krav kom att ställas på den skattskyldiges aktsamhet och detta så att man kunde "få det intrycket att grov oaktsamhet ansetts föreligga så snart en uppgift varit oriktig" (se Thornstedt och Eklund, Skattebrott och skattetillägg, 4 uppl 61).

Under förarbetena till skattebrottslagen uttalades kritik mot den nyss angivna rättstillämpningen från såväl skattestrafflagsutredningen (SOU 1969:42 s 187) som vederbörande departementschef (prop 1971:10 s 233). Departementschefen framhöll bl a att samhället, genom det administrativa påföljdssystem med skattetillägg som i propositionen föreslogs infört, blev i tillfälle till adekvatare reaktioner på försummelser av ifrågavarande typ. "Det

bör således finnas utrymme för att reservera begreppet grov oaktsamhet för mer klandervärda utslag av försummelse eller nonchalans än vad som är fallet enligt nuvarande rättstillämpning".

M.J:s oaktsamhet är att bedöma mot bakgrunden av den redogörelse som sålunda lämnats. Bedömningen skall vidare ske med beaktande av att den ekonomiska transaktion som föranlett skattskyldighet varit en engångsföreteelse i M.J:s liv och att hennes förhållanden även i övrigt torde vara sådana att hon endast undantagsvis ställs inför överväganden av nu ifrågavarande art.

På grund av vad sålunda upptagits finner HovR:n att den oaktsamhet som ligger M.J. till last inte är att bedöma som grov. Åtalet skall därför lämnas utan bifall.

Domslut. HovR:n fastställer TR:ns domslut.

Riksåklagaren sökte revision och yrkade bifall till åtalet.

Margaretha J. bestred ändring.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Louise Roos, hemställde i betänkande om följande dom: HD fastställer HovR:ns dom.

HD (JustR:n Höglund, Ulveson, referent, Bengtsson, Heuman och Broomé) beslöt följande dom:

Domskäl. M.J. har i sin år 1978 avlämnade allmänna självdeklaration underlåtit att uppge en realisationsvinst om 22 790 kr, som uppkommit vid försäljning d 16 sept 1977 av hennes andel i en bostadsrättsförening. Hon har därigenom föranlett att skatt påförts henne med ett omkring 12 100 kr för lågt belopp. Rättelse har skett genom eftertaxering, och skattetillägg har därvid påförts henne med 40 % av sistnämnda belopp.

Riksåklagaren har till stöd för sitt ändringsyrkande anfört bl a följande. Som HovR:n framhållit åligger det skattskyldig att vid upprättandet av sin självdeklaration företa en noggrann genomgång av sina inkomster under det beskattningsår som deklarationen avser och att därvid anlita det material som vederbörande enligt 20 § taxeringslagen har att bevara som underlag för deklarationen. Att realisationsvinster i regel skall upptas till beskattning är så allmänt känt och så ofta omtalat i massmedia att detta förhållande inte rimligen kan ha undgått M.J. Realisationsvinsten i detta fall är, relativt sett, högst betydande och försäljningen en för M.J. så enstaka händelse av stor ekonomisk betydelse att hon, även om hon ej känt till något om realisationsvinstbeskattning, närmare borde ha undersökt om vinsten skulle ha upptagits till beskattning eller ej. Hennes underlåtenhet härutinnan är en så allvarlig försummelse att hennes oaktsamhet enligt riksåklagarens mening är att bedöma som grov.

M.J. har i HD vidhållit att bostadsrättslägenheten vid deklarationstillfället inte alls fanns i hennes eller hennes mans medvetande och att hon överhuvudtaget inte kopplat samman försäljningen av andelen i bostadsrättsföreningen med skattskyldighet. Hon har därvid understrukt att hon vid försäljningen av andelen inte fick pengar i handen utan att likviden gick direkt till bank och togs i anspråk som dellikvid för det radhus som hon och hennes man köpte. Sammanfattningsvis har hon gjort gällande att, för den händelse hon skulle anses ha ådagalagt oaktsamhet, denna i allt fall inte är att bedöma som grov.

Såsom anförs i HovR:ns dom har det i förarbetena till skattebrottslagen - under hänvisning till det samtidigt föreslagna systemet med skattetillägg - framhållits att det bör finnas utrymme för att reservera begreppet grov oaktsamhet för mer

klandervärda utslag av försummelse eller nonchalans än som var fallet enligt dåvarande rättstillämpning. Det kan också förtjäna nämnas att departementschefen i specialmotiveringen till bestämmelsen om vårdslös skatteuppgift (prop 1971:10 s 256) uttalade, att grov oaktsamhet i lagrummets mening bör anses föreligga först om gärningsmannen slarvat i högre grad vid upprättandet av en deklaration eller annan handling eller visat uppenbar likgiltighet för att sätta sig in i de beskattningsregler som han haft att tillämpa.

Med hänsyn till straffbestämmelsens funktion vid sidan av reglerna om skattetillägg framstår det som naturligt att här tolka begreppet grov oaktsamhet restriktivt. Oaktsamheten får i regel bedömas som grov, när gärningsmannen medvetet har tagit en risk i fråga om deklarationens riktighet: han har t ex underlåtit att ta reda på sådana faktiska förhållanden eller rättsregler som uppenbarligen har betydelse i sammanhanget, eller han har under beskattningsåret systematiskt försummat att säkra material om sina inkomster till ledning för deklarationen. Däremot bör glömska, förbiseende, missförstånd och andra former av omedveten oaktsamhet endast i speciella fall omfattas av straffbestämmelsen. Självfallet påverkas bedömningen i det enskilda fallet också av gärningsmannens individuella egenskaper och hans situation i övrigt. Högre krav får ställas på deklaranter med en mera utvecklad ekonomi än på dem som har enkla inkomst- och förmögenhetsförhållanden.

Vad M.J. anfört som förklaring till sin underlåtenhet att deklarerera realisationsvinsten får godtas. Det är alltså inte fråga om någon medveten oaktsamhet. Att hon inte ens ägnat en tanke åt frågan vad en så pass betydande transaktion som försäljningen av bostadsrätten kunde innebära i skattehänseende visar visserligen att hon brustit i erforderlig omsorg vid deklarationen. Omständigheterna är emellertid inte sådana att M.J. som saknade större erfarenhet av skattefrågor och vars ekonomiska förhållanden i övrigt var enkla, härigenom kan anses ha gjort sig skyldig till grov oaktsamhet i skattebrottslagens mening.

HD finner alltså liksom TR:n och HovR:n att åtalet skall lämnas utan bifall.

Domslut. HD fastställer HovR:ns domslut.

Sökord: Grov oaktsamhet; Skattebrott

Litteratur:
